

**TALSU NOVADA MUZEJA
PĒTNIECĪBAS DARBA
POLITIKA
2026–2030**

Talsi 2025

Saturs

Ievads. Pētniecības darba politikas ietvars	3
Muzeja pētniecības darba politikas vīzija.....	3
Pētniecības darba politikas īstenošanas organizācija.....	4
Pētnieciskās darbības izvērtējums un attīstības virzieni līdz 2030. gadam	5
Līdzšinējie pētniecības darba rezultāti	6
Kvalifikācijas celšanas un pētniecības darba kvalitātes uzlabošanas pasākumi 2026.–2030. gadam	6
Muzeja pētniecības darba mērķi un uzdevumi	7

Ievads. Pētniecības darba politikas ietvars

Pētniecības darba politika 2026.–2030. gadam ir dokuments, kas raksturo Talsu muzeja (turpmāk – muzejs) pētnieciskā darba organizāciju un veicamos uzdevumus, lai sasniegtu izvirzīto darba mērķi.

Politika izstrādāta, pamatojoties uz:

- Talsu novada muzeja nolikuma, kas nosaka, ka muzejs ir Talsu novada pašvaldības iestāde, kuras darbības mērķis ir izglītēt sabiedrību un rosināt tās interesi par Latvijas, Talsu novada dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām, pašvaldību un ārvalstu sadarbību;
- Muzeja misijas – veidot saikni starp pagātni un tagadni, pētot, glabājot un izceļot Ziemeļkurzemes kultūras, mākslas un dabas mantojumu;
- Muzeja vīzijas – Talsu novada muzejs ir Ziemeļkurzemes iedzīvotājiem nozīmīga kultūrizglītības un identitātes vieta, kas sniedz iespēju ikvienam mūža garumā piedzīvot, izzināt un stiprināt saikni ar vietējo kultūras, mākslas un dabas mantojumu.

Muzeja pētniecības politika balstās spēkā esošajos tiesību aktos un starptautiski atzītajos ētikas principos:

- Latvijas Republikas Muzeju likumā;
- Noteikumos par Nacionālo muzeju krājumu (2006. gada 21. novembra MK noteikumi Nr. 956);
- Latvijas Republikas Autortiesību likumā;
- ICOM muzeju profesionālās ētikas kodeksā;
- UNESCO 1970. gada Konvencijā par kultūras priekšmetu nelikumīgas ieviešanas, izvešanas un īpašumtiesību maiņas aizliegšanu un novērošanu;
- UNESCO 1954. gada Konvencijā par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā.

Politikas plānošana un ieviešana atkarīga no:

- Kultūrpolitikas nostādnes 2022.–2027.;
- Talsu novada muzeja darbības stratēģijas 2026.–2030.;
- Krājuma darba politikas 2026.–2030.;
- Komunikācijas darba politikas 2026.–2030.;
- Ikgadējiem muzeja darba plāniem.

Muzeja pētniecības darba politikas vīzija

Muzeja krājuma materiālu pētniecība Ziemeļkurzemes kultūrvēsturiskā reģiona un Eiropas kopējās vēstures kontekstā tiek nodrošināta, balstoties uz muzeja krājumā esošajiem materiāliem, arhīvu, bibliotēku un citu atmiņu institūciju krājumu. Muzeja krājuma izpēte ir pamats kvalitatīvu muzeja pamatekspozīciju un izstāžu veidošanai. Muzeja krājuma izpētes rezultāts tiks fiksēts muzeja krājuma katalogos.

Pētniecības nodaļas galvenais uzdevums ir veikt Talsu pilsētas un reģiona vēstures izpēti, aptverot laika posmu no pirmās apdzīvotības liecībām līdz mūsdienām. Izpētes tēmas sevī ietver kopienas, kuras dzīvoja un dzīvo reģionā, saimniecisko dzīvi, kultūru, nozīmīgus notikumus, pilsētas un reģiona attīstību un pārmaiņas laika gaitā.

Zinātniskās pētniecības uzziņu avoti

Muzejs pētniekiem un apmeklētājiem piedāvā krājuma kartotēkas izmantošanu uz vietas un attālināti, kā arī Nacionālā muzeja krājuma kopkataloga informāciju par ievadītajiem priekšmetiem. Muzejā ir pieejama bibliotēka, kura iekļauta Talsu novada bibliotēku kopkatalogā.

Pētniecības darba resursi:

- Talsu novada muzeja krājums;
- Citu atmiņas institūciju krājumi (Latvijā un ārpus tās);
- Elektroniskās datu bāzes;
- Arhīvs;
- Privātkolekcijas;
- Bibliotēkas.

Terminu skaidrojumi

Zinātniski pētnieciskais darbs: mērķtiecīga, strukturēta un metodoloģiski pamatota darbība, kuras mērķis ir radīt jaunas zināšanas un interpretācijas kultūrvēsturiskā mantojuma kontekstā. Pētniecība tiek veikta saskaņā ar pētniecības darba politiku, ievērojot profesionālās ētikas standartus un balstoties uz muzeja krājuma materiālu un citu vēstures avotu padziļinātu analīzi. Tā tiek īstenota atbilstoši noteiktai pētniecības darba plānošanas, īstenošanas procedūrai, nodrošinot pēctecību, kvalitāti un zinātnisku integritāti.

Muzeja krājums: krājumu veido aptuveni 200 000 priekšmetu, kas tiek izmantoti, lai veiktu padziļinātu zinātnisko izpēti. Līdz šim muzejā nebija veikta padziļināta noteiktu muzeja krājuma priekšmetu grupu zinātniskā izpēte. Muzeja mērķis ir dokumentēt to izcelsmi, vēsturisko kontekstu, funkciju un nozīmi, kā arī sekmēt to iekļaušanu ekspozīcijās un izstādēs. Izpētes noslēgumā tiek plānotas publikācijās un muzeja datubāzēs papildināšana. Pētniecības mērķis ir izpētīt konkrētas priekšmetu grupas muzeja krājumā, lai izprastu to vēsturisko nozīmi un muzejisko vērtību.

Pamatekspozīcija: ilgtermiņa ekspozīcija, kura tiek papildināta pēc vajadzības. Muzejā ir nepieciešamas jaunas ekspozīcijas, esošo uzlabošana un papildināšana. Pētniecības nodaļa aktīvi strādā pie jaunu izstāžu izveides, to koncepcijas, saturiskā un vizuālā risinājuma.

Izstāde: īstermiņa ekspozīcija, parasti aplūkojama no trīs mēnešiem līdz vienam gadam, ko ierasti velta konkrētai vēsturiskai personai, sabiedrībā aktuālai tēmai, muzeja kolekcijai vai realizē kā pētījuma rezultātu.

Pētniecības darba politikas īstenošanas organizācija

Zinātnisko pētniecību muzejā veic Pētniecības nodaļas darbinieki ciešā sadarbībā ar Krājuma un Komunikācijas un izglītības nodaļu. Ņemot vērā ierobežoto muzeja darbinieku skaitu, apjomīgāku pētījumu veikšanai paredzēts piesaistīt kvalificētus pētniekus ārpalpojuma veidā. Atsevišķas pētnieciskās tēmas tiks uzticētas ārpalpojuma speciālistiem ar attiecīgo kompetenci, lai nodrošinātu kvalitatīvus un profesionālus rezultātus gadījumos, kad muzeja pētniekiem nav konkrētas specializācijas.

Muzeja pētnieciskā darba rezultāti tiek pārskatīti Zinātniskās padomes (ZP) sēdēs, kuras darbību nosaka direktora apstiprināts nolikums. Pētniecības tēmu izvēle tiek saskaņota ar muzeja misiju, ilgtermiņa attīstības virzieniem un vidēja termiņa darbības plāniem.

Pētniecības tēmas, apjoms un darba rezultāti tiek konkretizēti muzeja gada darba plānos, kas tiek apstiprināti Zinātniskās padomes sēdē. Tēmu izstrādes laikā katru gadu tiek publicēti pētījuma starprezultāti. Pētniecības tēmas tiek izvēlētas balstoties arī uz pieejamo muzeja krājumu.

Tēmas izpētei noslēdzoties, iegūtie materiāli (ekspozīciju, izstāžu plāni, izglītojošo programmu scenāriji, referāti, raksti u. c.) tiek iekļauti un reģistrēti muzeja zinātniskās izpētes materiālu arhīvā (ZA). Zinātniskais izpētes materiālu arhīvs nepieciešamas, lai netiku atkārtoti veikts pētījums par vienu tēmu. Mūsdienās materiāls ir digitāls, līdz ar to tas atvieglo meklēšanu un uzglabāšanu, atšķirība no materiāliem, kuri rakstīti ar roku.

Pētnieciskās darbības izvērtējums un attīstības virzieni līdz 2030. gadam

Periodā no 2021. līdz 2025. gadam tika organizēta muzeja darba pilnveide un pārveide, tādējādi noskaidrotas un definētas iepriekš pieļautās kļūdas un sākts darbs to novēršanai.

Sākoties pārskata periodam 2021.–2025. gadā, muzejā bija vēstures nodaļa, kuras vadītājs pārtrauca darba attiecības. 2023. gadā vēstures nodaļu restrukturizēja par pētniecības nodaļu ar noteiktām funkcijām un vadītāju, kuru izvēlējās konkursa kārtībā.

2024. gadā Talsu novada pašvaldību skāra finanšu krīze, kuras dēļ nodaļa zaudēja 1,5 slodzes. Līdz ar to, iesāktie pētījumi netika pabeigti un nenotika iesāktā darba pārmantojamība. Sakarā ar pašvaldības finanšu krīzi, tika samazināts darba laiks – 32 stundas nedēļā, kas atstāja sekas uz pētniecības rezultātiem, jo nodaļai nepietika kapacitātes lielāku pētījumu izstrādei.

Iepriekš muzejā pastāvēja prakse veiktos pētījumus publicēt tikai muzeja rakstos vai nepublicēt nemaz. Tas attiecās arī uz krājuma priekšmetu kolekciju grupu izpēti. Pozitīvs izņēmums bija mākslas kolekcija, par kuru tika veidoti katalogi. Muzeja pētnieciskais darbs – padziļināta tematu izpēte un iekļaušanās termiņā – arvien ir uzlabojams. Veismīgu un rezultatīvu pētnieciskā darba plānošanu ietekmē muzeja pētnieku trūkums, kuru skaits samazinājās pēc Talsu novada finanšu krīzes 2024. gadā. Līdz ar to nav izpildīts iepriekšējā perioda pētniecības politikas mērķis - visaptveroši veikt novada vēstures pētniecību no vēstures pirmsākumiem līdz mūsdienām.

Kā sasniegums muzeja pētnieciskajā darbībā jāatzīmē zinātnisko konferenču rīkošana, lai veicinātu sabiedrības interesi un izpratni par vietējās kultūras un vēsturisko mantojumu. 2024. gadā muzejā tika organizēta zinātniskā konference arheoloģijas jautājumiem – “Talsu pilskalns – veikt jaunus arheoloģiskos izrakumus?”. Noslēguma diskusijā arheologi secināja, ka jauni Talsu pilskalna izrakumi nav nepieciešami, bet būtu nepieciešams izdot monogrāfiju, kurā apkopota līdz šim iegūtā informācija. Muzejs iespējas īstenot monogrāfijas izdošanu tomēr ir ierobežotas, jo darbu ar arheoloģisko materiālu var veikt tikai arheologs un šāda speciālista muzeja struktūrā nav. Jāseko līdzi izsludinātiem projektiem, kuri veicinātu monogrāfijas izdošanu. Arī turpmāk muzejā plānots katru gadu rīkot zinātnisku konferenci, kuras temats atbilst muzeja pētniecības virzieniem:

- 2026. gadā – Ebreji Talsos un Talsu novadā gadsimtu gaitā;
- 2027. gadā – Talsu novada muižu vēsture;
- 2028. gadā – Talsu dzīve un sadzīve 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā;
- 2029. gadā – kopīgais un atšķirīgais Kurzemes un Vidzemes guberņā;
- 2030. gadā – Dažādu konfesiju, mazākumtautību apbedīšanas un kapu tradīcijas.

Pētniecībā izvirzītas tēmas:

- Talsu novada muižu vēsture;
- Talsu pilsētas dzīve un sadzīve 19. gadsimta otrajā pusē;

- Kopīgais un atšķirīgais Kurzemes un Vidzemes guberņā;
- Dažādu konfesiju, mazākumtautību apbedīšanas un kapu tradīcijas Talsos;
- Talsu pilsētas domes sēžu protokoli/notikumi, atmiņas (1917–1934);
- Krievijas plaša mēroga iebrukuma Ukrainā ietekme uz Talsu pilsētas iedzīvotāju ikdienu.

Pētniecības politika apliecina, ka 2021. gadā aizsāktās pārmaiņas ir jāturpina, kas tādējādi ietekmē pētniecības virzienu 2026.–2030. gadam.

Muzeja pamatekspozīcijas

Muzeja arheoloģijas ekspozīcija “Ceļojums senatnē” tiks pārvietota uz citām muzeja telpām. Tās vietā tiek plānota jauna apjomīga ekspozīcija, tomēr darbu pie jaunas ekspozīcijas apgrūtina fakts, ka ēka nav celta muzeja vajadzībām.

Krājuma nepārdomāta vākšana

Lielākā daļa muzeja krājuma priekšmetu tika uzņemta padomju Latvijas laikā, to vēsturisko vērtību neizvērtējot, bet vadoties pēc ideoloģijas un plānveida komplektēšanas. Šiem priekšmetiem mēdz būt nepilnīgi apraksti, un tiem nav veiktas padziļinātas zinātniskās izpētes. Daudzi priekšmeti nav uzņemti krājumā, kā arī trūkst informācijas par to izcelsmi, kas apgrūtina to pētīšanu un uzņemšanu. Pašreizējā akreditācijas periodā līdz 2030. gadam turpinās darbs pie krājuma padziļinātas pētniecības, zinātnisko aprakstu papildināšanas un esošo aprakstu pārstrādes. Tie jāpielāgo profesionālam un mūsdienām atbilstošam standartam. Pirms muzeja struktūras reorganizācijas, muzeja krājuma komplektēšanas politikā nebija ciešas sadarbības starp Krājuma un Pētniecības nodaļu, netika definētas krājuma kolekcijas un grupas, kurām veicama padziļināta izpēte. Kopš 2022. gada izpētes process ir sakārtots. Kolekciju zinātniskā izpēte ļauj pilnvērtīgi izprast priekšmetu izcelsmi, lietojumu un kultūrvēsturisko kontekstu. Bez šādas izpētes muzeja krājums nevar funkcionēt pilnvērtīgi.

Līdzšinējie pētniecības darba rezultāti

- Uzlabota krājuma izpēte;
- Iesākta krājuma priekšmetu zinātniskā inventarizācija;
- Izstrādātas ekspozīciju un izstāžu koncepcijas;
- Sagatavoti un papildināti ekspozīciju un izstāžu plāni;
- Veiktas publikācijas medijos un interneta vidē;
- Sagatavotas lekcijas un referāti;
- Apkopoti metodiskie materiāli (ekspozīciju un izstāžu ceļveži);
- Papildinātas kartotēkas (zinātniskā apraksta, personu un tematiskā);
- Prezentēti darba rezultāti dažādos semināros, lekcijās un konferencēs;
- Sniegtas konsultācija par novada dzimtu, ēku un personību vēsturi.

Kvalifikācijas celšanas un pētniecības darba kvalitātes uzlabošanas pasākumi 2026.–2030. gadam

- Kvalifikācijas celšanas pasākumi muzeja darbības jomā: kursos, semināros, konferencēs, pieredzes apmaiņas braucienos, u. c.;
- Kvalifikācijas celšanas pasākumi, veicinot darbinieku profesionalitāti krājuma kolekciju izpētes jomā;
- Profesionālo vispārējās vēstures zināšanu papildināšana un speciālo zināšanu apguve;

- Sadarbība ar muzejiem, arhīviem un citām zinātniski pētnieciskajām iestādēm, institūcijām un organizācijām, bibliotēkām, privātkolekcionāriem un nozares speciālistiem vēstures pētniecībā;
- Iesaiste projektos, lai iegūtu papildu finansējumu muzeja krājuma pētniecībai, pētnieciskajai darbībai un pētījumu publicēšanai.

Muzeja pētniecības darba mērķi un uzdevumi

Mērķis	Rīcība
1. Veikt Talsu pilsētas un reģiona izpēti par laika posmu no senākajiem laikiem līdz mūsdienām.	1.1. Definēt pētniecības tēmas, kuras iespējams veikt ar pieejamiem resursiem.
	1.2. Izvirzīt tikai tās pētniecības tēmas, kuras ir iespējams realizēt.
	1.3. Novērst situācijas, kad tēmas paliek neizpētītās vai daļēji izpētītas.
	1.4. Veidot stabilu zinātniski pētniecisku pamatu jaunu ekspozīciju un izstāžu izstrādei.
2. Piedalīties krājuma komplektēšanas darbā.	2.1. Pētīt krājuma priekšmetu grupas un pēc iespējams veikt to papildināšanu.
	2.2. Izvērtēt priekšmetu atbilstību muzeja misijai un krājuma komplektēšanas kritērijiem.
3. Sagatavot zinātniskās publikācijas par reģiona vēsturi un kultūras mantojumu atbilstoši pētniecības resursiem un iespējām.	3.1. Lai uzrādītu pētniecības rezultātus, veikt regulāras publikācijas.
	3.2. Iedalīt publikācijas vidējā un ilgtermiņa mērķos, lai plānotu pētījumu veikšanas laika grafiku.
	3.3. Apjomīgākos pētījumus iekļaut ilgtermiņa mērķos.
4. Sekmēt muzeja pētnieciskā darba kvalitātes uzlabošanu.	4.1. Veicināt pētniecības rezultātu publikāciju dažādos izdevumos.
	4.2. Pēc katras krājuma kolekcijas grupas izpēti sagatavot attiecīgas krājuma priekšmetu grupas katalogu.
	4.3. Pilnveidot muzeja pētnieku akadēmiskās zināšanās nepieciešamajās izpēti jomās un tēmās.
	4.4. Veikt pētnieciskā darba savlaicīgu plānošanu.
5. Veikt muzeja krājuma priekšmetu grupu zinātnisko izpēti.	5.1. Veikt turpmāku muzeja krājuma priekšmetu grupu izpēti.
	5.2. Sagatavot kvalitatīvus krājuma priekšmetu grupu zinātniskos aprakstus.
	5.3. Papildināt iepriekš sagatavotās zinātniskā apraksta kartītes.
6. Izstrādāt un iekārtot jaunas ekspozīcijas un izstādes, sagatavot ekspozīciju un izstāžu plānus.	6.1. Laikus veikt izstāžu plānošanu, izstrādi un iekārtošanu.
	6.2. Izstrādāt jaunu ilgtermiņa (5–10 gadi) ekspozīciju plānu, un to apmēru pielāgot finansiālajām iespējām.

Mērķis	Rīcība
	6.3. Iekārtot jaunas īstermiņa (3–12 mēneši) izstādes par attiecīgajām krājuma grupām, paralēli veikt priekšmetu zinātnisko izpēti.
7. Veidot zinātniskās izpētes materiālu arhīvu, nodrošinot pētnieciskā darba materiālu pieejamību.	7.1. Turpināt papildināt muzeja zinātniskā arhīva materiālu ar pētniecības rezultātiem.
8. Lasīt lekcijas vai ziņojumus dažāda mēroga semināros un konferencēs.	8.1. Apzināt dažādu muzeju, zinātnisko institūciju un kultūras iestāžu aktuālās konferences, seminārus un citus pasākumus.
9. Veicināt sabiedrības interesi un izpratni par kultūras un vēstures vērtībām (veidojot izstādes, rīkojot publiskus seminārus, veicot publikācija u. c.).	9.1. Veidot izstādes atbilstoši izstrādātajam pētījuma materiālam.
	9.2. Rīkot ikgadējas konferences.
	9.3. Publicēt pētījumus, padarot tos pieejamus plašākai publikai
	9.4. Izdot muzeja rakstu krājumus “Talsu novada muzeja raksti”.
	9.5. Pēc pieprasījuma sniegt konsultācijas atbilstoši muzeja specifikai.
	9.6. Papildināt muzeja lekciju piedāvājumu.
10. Atsevišķu tēmu izpētē izmantot ārpalpojumu.	10.1. Identificēt tēmas, kuru izpētei muzejam nav iekšējo resursu.
	10.2. Izstrādāt izpētes uzdevumu, kurā norādīts izpētes mērķis, sagaidāmie rezultāti, termiņš un budžets.
	10.3. Sekot līdzi pētniecības procesam.
10. Izstrādāt pētniecības nodaļas stratēģiju vismaz piecu gadu posmam.	10.1. Izstrādājot stratēģiju, ņemt vērā iepriekšējos posmos paveikto darbu un to uzlabot;
	10.2. Sagatavot īstermiņa, vidējā un ilgtermiņa mērķus, lai atvieglotu stratēģijas realizāciju.
11. Piedalīties projektos, lai piesaistītu papildu līdzekļus pētniecībai.	11.1. Pētījumu veikšanai un to rezultātu publicēšanai piesaistīt papildu finanšu resursus VKKF un citos projektos.
	11.2. Piesaistīt resursus, lai veiktu pētījumus, izmantojot ārpalpojumu (segtu autoratlīdzības, iespēšanas darbu izmaksas).
13. Vadoties pēc krājuma, pētniecības un komunikācijas politikas, īstenojot muzeja krājuma pētniecību.	13. Izstrādāt pētniecības prioritātes, balstoties uz muzeja stratēģiskajiem dokumentiem (krājuma politiku, pētniecības politiku, komunikācijas politiku).
Īstermiņa mērķi (periods: 1 gads)	
Mērķis	Rīcība
Zinātniskā konference	Ik gadu muzejā organizēt konkrētai tēmai veltītu zinātnisko konferenci, konferences materiālus izdot publikācijas veidā.
Krājuma kolekcijas grupas	Definēt krājuma kolekcijas, kurām veicama

Mērķis	Rīcība
zinātniskā izpēte	zinātniskā izpēte, apkopojums katalogā un izstādes iekārtošana. Plānotās kolekcijas: militārā – ieroči, bruņojums; numismātika un bonistika; arheoloģija; nozīmītes un žetoni; karogi un vimpeli.
Vidējā termiņa mērķi (periods: 2–5 gadi)	
Mērķis	Rīcība
Nodrošināt vēstures un kultūrvēstures pētnieciskā darba rezultātu publisku pieejamību muzeja ekspozīcijās, izstādēs un publikācijās.	Dokumentēt pētniecības rezultātus – veidot zinātniskus aprakstus, veikt nelielu pētījumu publikācijas presē un muzeja sociālajos tīklos, lielapjoma pētījumus izdot rakstu krājumos un citos izdevumos. Organizēt pētniecībā balstītas tematiskās izstādes. Veidot ceļojošās izstādes, ko piedāvāt citiem muzejiem, skolām, pašvaldībām un citām kultūras iestādēm.
Ar veikto pētniecības materiālu papildināt izglītojošās programmas, radot kvalitatīvu un muzeja krājumā balstītu saturu.	Papildināt un atjaunot muzeja lekciju piedāvājumu.
Ilgtermiņa mērķi (periods: 5 vai vairāk gadi)	
Mērķis	Rīcība
Pamatojoties uz konferences “Talsu pilskalns – veikt jaunus arheoloģiskos izrakumus?” referentu atzinumiem, izdot monogrāfiju vairākos sējumos par Talsu pilskalna un Vilkmuižas arheoloģiskajiem izrakumiem.	Apzināt visus līdz šim veiktos pētījumi par kuršiem latviešu, angļu, vācu, lietuviešu un krievu valodā. Pēc datu apkopošanas piesaistīt finansiālos resursus ar projektu palīdzību, lai realizētu monogrāfijas izdošanu un autoratlīdzību ārpakalpojuma speciālistiem. Piesaistīt papildu arheologus, kuri spēj papildināt monogrāfiju ar vēl jaunākiem pētījumiem. Sadarboties ar Latvijas Nacionālo vēstures muzeju, kura krājumā atrodas daļa nepieciešamā un aktuālā arheoloģiskā materiāla. Izdot monogrāfiju vairākos sējumos, katru sējumu veidojot par konkrētu tēmu – izcelsmi, bruņojumu, sadzīvi, atradumu veidiem u. c. Sadalīt veicamo darbu posmos, lai būtu iespējams plānot tā realizāciju.
Izstāde “Ērikam Prokopovičam – 100” (2032. gads)	Sākt darbu pie muzejā iesniegtā krājuma zinātniskās izpētes, lai to sagatavotu izmantošanai izstādē.